

ÅRSBERÄTTELSE 2021

Independent Living Institute (ILI) arbetar för att främja möjligheterna för människor med funktionsnedsättning till mer personlig och politisk makt, självbestämmande, full delaktighet och jämlikhet genom information, utbildning, opinionsbildning och projektverksamhet. Under 2021 verkade ILI via flera projekt för att uppnå sina mål och visioner som beskrivs i detta dokument. Alla större projekt har egna webbsidor, facebooksidor och ger ut nyhetsbrev.

Årsberättelsens struktur är som följer: 1) projektverksamhet, 2) övrigt om verksamheten och institutet inkl. förteckningar över evenemang, nyhetsartiklar, remissvar m.m. som genomförts/ producerats under året samt personal, styrelse och finansiering.

Projektverksamhet

Anmälningstjänsten

[Anmälningstjänsten](#) hjälper enskilda och organisationer att anmäla diskrimineringsfall till [Diskrimineringsombudsmannen](#) och, i förekommande fall, den respektive kommunala byggnadsnämnden. Tjänsten har utvecklats och funnits sedan sent 1990-tal. Sidan hade under året 2021 ca 5 000 besök av ca 4 000 personer som gjorde 34 anmälningar (fler än 2020). Tjänsten administrerades genom finansiering från Arvsfonden via projektet Artikel 19 som verktyg. Under 2021 har den blivit även en [PWA-app som kan installeras på telefon](#).

Artikel 19 som verktyg

Projektet Artikel 19 som verktyg startade 2019 och pågår till och med mars 2022, med finansiering av Allmänna Arvsfonden. Projektet styrs genom dialog med en aktiv och kompetent referensgrupp och styrgruppen bestående av ILI och Raoul Wallenberg Institutet (RWI).

Under 2021 har arbetet utgått från de tre sedan tidigare etablerade huvudspåren: 1) medvetandegörande av rättigheter till rättighetsbärare, 2) att finna metoder för att kunna följa upp hur väl Sverige efterlever sina internationella förpliktelser, samt 3) framtagande av lagförslag för bättre genomförande av åtagandena. En omorganisering av projektet skedde i september 2021 när Ola Linder lämnade ILI och därmed projektledning av Artikel 19 som verktyg. Projektledarskapet togs över av Jamie Bolling.

Olika aktiviteter har genomförts med samarbetskommuner och organisationer i civila samhällen. Det har gällt utbildningar, samtalsgrupper om artikel 19 och situationen för rättighetsbärare, studiecirkel samt policyutveckling och remissvar på lagförslag. ILI och projektet Artikel 19 som verktyg har också bidragit i civilsamhällets parallellrapportering som en del av Sveriges ESK-rapportering för FN. Information har utvecklats kontinuerligt genom artiklar och inlägg på

hemsidan lagen.somverktyg.se och i sociala medier. Den juridiska gapanalysen har utvecklats. Efter att ha genomfört några studiecirklar baserade på studiematerialet om Artikel 19, har vi omarbetat studiematerialet baserat på feedback och erfarenheter från de genomförda studiecirkelarna. Nu finns studiematerialet i en omarbetad form publicerad på projektets webbsida och i tryckt format. Uppföljningsverktyget har befunnit sig i en stark utvecklingsfas såväl som Självbestämandebarometern. Samtalsgrupperna har fortsatt sitt arbete med att samskapa Bedömningsverktyget och Självbestämandebarometern tillsammans med oss. Den 17 november genomfördes ett slutseminarium med tjänstemän och politiker från Partille kommun om Bedömningsverktyget och Självbestämandebarometern. Seminariet var en officiell avslutning för det ömsesidigt givande samarbetet mellan Partille kommun och projektet Artikel 19 som verktyg. Rådgivningen har fortsatt att locka till sig personer regelbundet; 56 inkommande fall har registrerats under 2021 hos projektet och flera av dessa och tidigare ärenden har varit aktiva genom återkommande kontakter.

Samarbetet med RWI har gett en mycket positiv synergieffekt genom att samarbete med RWI Disability Law Clinic har genomförts. Under hösten 2021 har studenterna i Law Clinic bidragit med praktiskt arbete med en rättslig process för en person som har fått stöd genom Artikel 19 som verktygs rådgivningstjänst. Detta är en del av ILLs strategiska arbete för genomförande av de mänskliga rättigheterna och förbättrade levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Dialogen med studenterna, RWI och andra viktiga kontakter som Theresia Degener och Elisabet Fura har gett en kvalitetssäkring i studentrapporterna. Dessa studentrapporter bidrar i rättsprocessen för den enskilda samtidigt som det är ett värdefullt underlag för det juridiska analysarbetet av regelverket kring funktionsrättsfrågor som löpande pågår inom projektet och ILL.

Artikel 19-projektet har samarbetat med projekten DRW/DHR och DRW/UNHCR (se nedan) i hållande av olika workshops för flyktingar med funktionsnedsättningar som pratar bl.a. arabiska, amhariska och dari och behöver stöd. Det visades t ex att många inte förstår skillnaden mellan Försäkringskassan och kommunerna när de ska söka stöd. De vet inte heller hur man fyller i ansökningar och behöver därmed stöd. Dessa workshops har utgått från rättigheterna i CRPD, i synnerhet artikel 19, och dess tillämpning i Sverige.

[Hemsidan för projektet](#) hade 27,000 besök från 22,000 personer under året 2021, en ökning från året innan. Hemsidan är densamma som för det tidigare projektet Lagen som verktyg. Facebooksidan Artikel 19/Lagen som verktyg hade 532 följare, nyhetsbrevet hade 290 prenumeranter och gick ut med 9 nummer under året. Sju avsnitt av podden Vems val? har publicerats under 2021.

Assistanskoll

Efter att projektperioden för [Assistanskoll](#) och dess finansiering genom Allmänna Arvsfonden tog slut under 2010 har webbtjänsten fortsatt att öka i innehåll och räckvidd. Assistanskoll erbjuder information, analyser och råd till assistansanvändare, deras familjer och personliga assistenter i valet av assistansanordnare. Personliga assistenter informeras om lönenivåer, kollektivavtal och anställningsvillkor. LSS-handläggare kan via Assistanskoll ge information till assistansanvändare och deras familjer. Assistanskoll håller allmänheten uppdaterad om de

förändringar som sker inom lagstiftning, det politiska spelet kring assistans, rättspraxis och marknadsutveckling.

Vid slutet av 2021 deltog 196 anordnare i [Assistanskolls](#) jämförelsetjänst. (193 icke-kommunala och 3 kommunala) Utöver detta listas 19 anordnare som inte lämnat uppgifter. [Assistanskolls](#) webbplats hade ca 675 000 sidvisningar under året (816 000 under 2020 - pandemin orsakade mer trafik under 2020). Antal olika besökare var 213 000 (mot 274 000 under 2020). Denna exponering gör [Assistanskolls](#) webbplats och nyhetsbrev till ett intressant forum även för annonsörer som numera täcker Assistanskolls löpande kostnader.

[Assistanskolls nyhetsbrev](#) som redigeras av Kenneth Westberg publiceras ca en gång/månad och har uppnått en marknadsledande position i övervakningen av utvecklingen inom personlig assistans i Sverige. Våra artiklar och övrig information citeras ofta. Nyhetsbrevet når ut till 4 600 e-postadresser. Målgrupperna är assistansanvändare, deras anhöriga och assistenter, assistansanordnare, funktionshinder-organisationer och deras tidskrifter, fackföreningar, LSS-handläggare, tjänstemän på myndigheter och politiker på alla nivåer.

Assistanskoll har ett stort antal informationssidor och guider. Tex vår jämförelse av [kollektivavtal](#), guiderna [Coronavirus, covid-19 och personlig assistans](#), [Arbeta som assistent](#), [OB-ersättning för personliga assistenter](#), [Vad har personliga assistenter i lön? Att rekrytera personliga assistenter](#), [Anordna din egen assistans](#) och [Förbered dig inför din assistansbedömning](#) har blivit mycket välbesökta sidor.

Assistanskoll har en samlad sida med [statistik](#) över antal assistansberättigade, beviljanden/avslag, kostnader för assistans och hur många assistansberättigade som valt privata företag, kommuner, kooperativ osv.

Exempel på vad som skett på Assistanskoll under året:

- Vi har dokumenterat vad som skett under Corona/Covid 19-pandemin med intervjuer, statistik med mera i guiden: [Coronavirus, covid-19 och personlig assistans](#).
- Vi har rapporterat om tex den lämnade statliga utredningen "Stärkt rätt till assistans" och den tillsatta utredningen om huvudmannaskapet för personlig assistans.
- 122 nyhetsartiklar om personlig assistans har publicerats på hemsidan.
- Två krönikörer: Nora Eklöv och Thomas Juneborg, skriver regelbundet på Assistanskoll.

DI-projektet - en skrift om de-institutionalisering

Med finansiering från [Bidragsstiftelsen](#) driver ILI sedan november 2020 ett projekt i kampen mot institutionalisering. I projektet skrivs en skrift på svenska och engelska, "Friheten att bestämma var man vill bo: de-institutionalisering."

Skriften avser att beskriva Sveriges historia om och processen kring stängning av institutioner. Skriften avser också att beskriva betydelsen av stödinsatser enligt LSS och Independent Living - rörelsens arbete och utveckling av den personliga assistansen. Detta arbete hade betydelse för den svenska reformen vid de stora institutionernas stängning då stödet reglerades med LSS-reformen och med personlig assistans. Skriften avser vidare att belysa dagens utmaningar med risker för institutionsliknande arbetsmetoder och åter-institutionalisering. Skriften blir klar våren 2022.

Disability Rights Defenders (DRD)

Disability Rights Defenders är ett nätverk av personer och organisationer med intresse för rättigheter och juridik som rör personer med funktionsnedsättning. Projektet finansierades av [Bente Skansgårds Independent Living Fund](#), uppdelat i två projektperioder. Det övergripande syftet med nätverket är tillgång till rättigheter på lika villkor som andra. Nätverket sprider och fördjupar juridisk expert- kunskap om rättigheterna till personer med funktionsnedsättning, funktionsrättorganisationer, jurister och juristutbildningar. Genom att ömsesidigt dela juridisk kunskap stärks förmågan att använda lagen som verktyg. Vi gör det genom att sammanföra människor i vår [facebookgrupp 'Disability Rights Defenders'](#).

Under 2021 hade facebookgruppen 2 302 medlemmar från över 100 länder. Medlemmar delar sina erfarenheter, metoder och råd om hur man använder lagen som ett verktyg. Innehållet i facebookgruppen sammanfattas i [nyhetsbrev några gånger om året](#). Webbinarier har visat sig framgångsrika för att sprida information om DRD men också om rättigheter och processerna. DRD var aktiv i European Network on Independent Livings (ENIL) Freedom Surf i september 2021. Planering har pågått för en digital träff med den nordiska Independent Living rörelse och vad som händer inom personlig assistans och med implementering av CRPD. Konferensen kommer att äga rum i februari 2022.

Disabled Refugees Welcome (DRW)

[Disabled Refugees Welcome](#) är ett integrationsprojekt som drevs mellan 2017 - 2020 med finansiering från Allmänna Arvsfonden. Verksamheten lever vidare i mindre skala inom ILI samt genom nya projektsamarbeten som bygger vidare på erfarenheterna från DRW (se nedan om samarbetet med UNHCR och DHR). Under året har Arvsfonden beviljat stöd till projektet Ömsesidig integration och rätten till arbete, vilket bygger vidare på DRW-projektets erfarenheter men med ett nytt fokus. Projektet startar i april 2022 och en del förberedande arbete inför projektstarten kom igång under 2021.

DRW hade som syfte att utveckla nya metoder som skapar bättre förutsättningar för mottagande och integration av nyanlända och migranter med olika funktionsnedsättningar. Under projektets gång dokumenterades målgruppens behov och en mängd aktiviteter utvecklades som i framtiden kan bli en naturlig del av det svenska mottagningssystemet. DRWs [metodmaterial](#): informationshandboken "Vägar mot ömsesidig integration" och metodhandboken "Välkommen vem du än är", samlar DRWs slutsatser, målgruppens behov, analys av situationen och åtgärder som behövs för att åstadkomma ömsesidig integration. Dessa har spridits under året för användning av olika aktörer som arbetar med DRWs målgrupp.

Kontakt med målgruppen upprätthålls inom ILI och personer som tagit kontakt för stöd/rådgivning har hänvisats antingen till andra aktörer eller till projektet Artikel 19 som verktyg, beroende på vad ärendet gäller. Projektet har under 2021 presenterats på flera evenemang och dess [hemsida](#) och sociala mediekkanaler har fortsatt att sprida information om DRWs resultat. Hemsidan hade 3 000 besök och Facebooksidan hade 497 följare.

DRW/DHR om integration av migranter med normbrytande funktionalitet

Projektet Integration av migranter med normbrytande funktionalitet är ett samarbete med DHR med finansiering av Bidragsstiftelsen. Det startade i oktober 2021 och pågår till mars 2023. Projektets syfte är att främja integration av migranter med normbrytande funktionalitet genom kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte gällande den dubbla kompetensen: funktionshinderfrågor och integrationsfrågor, och genom målgruppens inkludering i det civila samhället.

DRW/UNHCR - seminarier

ILI/DRW blev kontaktad för ett projektsamarbete med UNHCR Representation for the Nordic and Baltic Countries. Projektet genomförde en serie av workshops för att nå målgruppen flyktingar med funktionsnedsättning. Fem workshops genomfördes i slutet av året i samarbete med projektet Artikel 19 som verktyg. Se Artikel 19 (ovan) för mer information om detta korta projekt.

Kommunikation via teckentolk och Independent Living

Med finansiering från Stiftelsen Independent Living Utveckling drev ILI tillsammans med föreningen Disability Rights Defenders Sweden ett projekt om dövas rätt till kontantstöd för teckenspråkstolkning, som utgår från slutsatser och rekommendationer i Funktionsrättskommitténs avgörande i fallet Rickard Sahlin mot Sverige. Särskilt analyserades Funktionsrättskommitténs rekommendation om nödvändiga reformer för lika rätt och kopplade den till den pågående tolktjänstutredningen genom att lyfta Independent Living-aspekter på frågan, framförallt lösningar som bygger på kontantstödsprincipen. Projektet avslutades med ett seminarium i mars 2021 och [en promemoria med analyser och diskussioner](#) kring lösningar utifrån Independent Living-principer.

TRIPS

Independent Living Institute (ILI) deltar i ett EU-projekt som heter [TRIPS = TRansport Innovation for disabled People needs Satisfaction](#) (ungefär: transport-innovationer för att tillfredsställa behoven hos personer med funktionsnedsättning). Målet med projektet är att förbättra transportsystemen för personer med funktionsnedsättning i Europa. Det är ENIL, det Europeiska Independent Living Nätverket, som är partner och ILI är en sub-partner och har Stockholm som projektområde. Det är ett treårigt projekt, från februari 2020 till januari 2023 och det finns 7 europeiska städer som ingår i projektet: Bologna, Bryssel, Cagliari, Lissabon, Sofia, Stockholm och Zagreb.

TRIPS sammanförde olika människor i så kallade "samproduktionsgrupper" i varje stad. I dessa grupper samarbetar personer med funktionsnedsättning, transportleverantörer, kommunansvariga och andra personer som är involverade i transportsektorn för att gemensamt hitta lösningar för hur transporter kan göras mer tillgängliga. Under året har TRIPS Stockholmsgrupp tagit kontakt med flera aktörer för att sprida information om projektet. Via Lunds Universitet har ett samarbetsprojekt, med finansiering av Vinnova, utvecklats som kan ta vidare det arbetet som TRIPS gör i Sverige (se nedan).

TRIPS/Digitalt resestöd i kollektivtrafiken för resenärer med varierande behov

Digitalt resestöd i kollektivtrafiken för resenärer med varierande behov är ett projekt som finansieras av [Vinnova](#) och genomförs i samarbete med Lunds och Malmös Universitet. Projektets mål är att öka tillgängligheten i kollektivtrafiken för att skapa beteendeförändring där fler väljer att resa kollektivt, för en mer hållbar mobilitet och hälsosamma resvanor. Projektet startade 1 november 2021 och pågår till 1 maj 2022. En del av projektet är att hitta flera samarbetspartner för att genomföra ett längre projekt med samma mål.

Övrigt om verksamheten och institutet

Biblioteket, Fashion Freaks, Lagen som verktyg, PA-nätverket och PA-tips

[Biblioteket: ILI:s online full-text bibliotek](#) erbjuder författare publicering, exponering och säker arkivering av sina arbeten, exempelvis artiklar i vetenskapliga tidskrifter, rapporter, handböcker och föredrag om Independent Living och relaterade ämnen. F n finns i det sökbara biblioteket strax över 600 dokument, därav är huvud andelen på engelska, ca 200 svenska och ca 100 på andra språk, mest tyska, franska och spanska. Vi har exempelvis ett antal bibliografier, som den brittiska forskaren M. Miles bad oss att publicera, om bemötandet av personer med funktionsnedsättningar i asiatiska kulturer.

[Fashion Freaks - ditt provrum på nätet](#) handlar om mode, kläder och fåfänga ur ett sittande perspektiv. Fashion Freaks grundidé är att personer i rullstol är lika fåfänga som alla andra. Vi är alla unika individer med rätt till egen smak och stil. Samtidigt är det närmast omöjligt att hitta snygga kläder sydda för "sittande" former. Fashion Freaks är en garderob fylld av anpassade grundmönster, sy-instruktioner, beskrivningar hur du anpassar färdigsydda kläder och mycket annat - allt för att passa rullstolsanvändare. Fashion Freaks hemsida, som finns både på svenska och engelska, hade tidigare projektstöd från Allmänna Arvsfonden och har fortsatt många besökare på sidan, ca 400 personer per dag, varav hälften från Sverige.

[Lagen som verktyg](#) var ett Arvsfondsprojekt som avslutades under 2019 men vars verksamhet har fortgått i viss mån även därefter. Projektet verkade för att öka funktionshinderrörelsens tillgång till juridisk expertis i syfte att bidra till att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning tillgodoses bättre genom att med lagen som verktyg och rättspraxis verka mot negativ särbehandling och strukturell diskriminering. Projektet lever vidare bland annat genom hemsidan som därefter har vidareutvecklats genom projektet Artikel 19 som verktyg. Flera organisationer hänvisar fortfarande till ILI för juridisk rådgivning eller att söka rättsliga ombud som stöd i att driva enskildas rättsprocesser som en följd av det arbete som gjordes i Lagen som verktyg-projektet.

[PA-nätverket](#) sprider information om personlig assistans i Sverige genom artiklar och sammanfattande texter på engelska, såväl som information om situationen för assistansanvändare i andra länder. Trots att mycket av materialet har många år på nacken så får vi fortfarande uppskattande kommentarer från läsare i olika länder. Kommunikationen med läsarna innefattar även rådgivning utifrån artiklarnas innehåll.

PA-tips.se (personlig assistans tips, tidigare Assistanstips) visar en stor samling av tips, knep och exempel (med text, bild, video eller ritningar) som assistansberättigade och deras assistenter har utvecklat för olika assistans-situationer. Projektet hade tidigare projektstöd från Allmänna Arvsfonden.

Arrangerande av konferenser/ seminarier/ studiebesök/ utbildningsinsatser samt medverkan vid andra aktörers evenemang

Under året arrangerades ett antal konferenser, seminarier, studiebesök och utbildningsinsatser samt att ILI:s personal medverkade i andra organisationers/aktörers evenemang. Med anledning av pandemin genomfördes de allra flesta som digitala evenemang. Nedan listas ett urval:

- 14/1 och 22/1 Workshops med TRIPS-projektet om Framtida mobilitet [Future mobility of persons with disabilities](#)
- 17/2 [Intervju](#) om DRW och kvinnor av EDF - European Disability Forum
- 18/2 Webinarium i samarbete med Funktionsrätt om [Alternativrapportering](#)
- 22/2 OHCHR Internationell konferens om De-institutionalization med special rapporteur on the rights of persons with disability
- 24/2 UNHCR Internationell konferens om Migranter med funktionsnedsättning
- 19/3 Utbildning med Lika Unika Akademi för arabisktalande migranter med funktionsnedsättning
- 23/3 Samtalsgrupp med RFSL Stockholm om framtagandet av Artikel 19 som verktygs bedömningsverktyg
- 23/3 Slutseminarium ILI/DRDS [Kommunikationsstöd och independent living/](#)
- 30/3 Upplands Väsby samtalsgrupp om framtagande av Artikel 19 som verktygs bedömningsverktyg
- 22/4 Partille samtalsgrupp om framtagandet av Artikel 19 som verktyg bedömningsverktyg
- 19 - 21/4 Artikel 19 projektet på MR-dagarna med ett seminarium i samarbete med STIL: [Har du makt över ditt liv? En fråga om var du bor.](#)
- 21/4 DRW på MR-dagarna tillsammans med Lika Unika Akademi om Rätten till boende
- 27/4 ENIL möte om EU Disability Strategy
- 28/4 Referensgruppmöte för projektet Artikel 19 som verktyg
- 30/4 Artikel 19 som verktyg möte med SKR
- 4/5 International Center for Local Democracy - Jamie Bolling föreläser om IL
- 5/5 Internationella IL-dagen - samarbete med ENIL, ULOBA om historien av Independent Living, panelsamtal
- 12/5 ENIL North om ENIL strategi
- 25/5 Ola Linder på EU Regional Konsultation
- 4-5 /6 ULOBA Stolthetsparaden - digital medverkan med Jamie Bolling och Adolf Ratzka
- 14/6 Council of State Parties - Jamie Bolling och Adolf Ratzka medverkar
- 18/6 TRIPS workshop
- 30/8 Seminarium i RWI Law Clinic för att introducera ILIs fall till studenterna
- 8/9 Lika Unika Akademin Seminarium med Ola Linder som leder samtal
- 10/9 och 20/9 Konferens om personlig assistans för Polens nya lagstiftning
- 22/9 Photovoice utställning på [ENIL Freedom Surf](#)
- 23/9Handledning för studenterna i RWI Law Clinic för att planera arbetet med ILI:s fall

- 23/9 ENIL Freedom Surf - presentation av projekten Art 19 som verktyg, DRD och DRW
- 28/9 Seminarium för samråd med Socialdepartementet gällande Sveriges rapportering om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.
- 4/10 ILI träff med Svenska Kyrkan om samarbete kring migranter med funktionsnedsättning
- 7/10Handledning för studenterna i RWI Law Clinic för att planera arbetet med ILIs fall
- 7/10 Riitta Leena Karlsson om De-institutionalization vid Bosse Råd, stöd och Kunskapscenters 40-årsfirande
- 21/20 Referensgruppsmöte med Funktionsrätt om Rådgivning
- 25/10 [Invigning av Photovoice-utställningen](#) på ILIs kontor
- 29/10Handledning för studenterna i RWI Law Clinic om arbetet med ILIs fall
- 3/11 Upplands Väsby samtalsgrupp om Artikel 19 som verktygs bedömningsverktyg
- 9/11 Testning av bedömningsverktyget med Partille kommun
- 10/11 KUI-Konferens om LSS med Ola Linder
- 15/11 Workshop DRW/UNHCR/Art 19 Funktionshinder och Kultur
- 17/11 Art. 19 Slutkonferens med Partille kommun
- 19/11 Workshop DRW/UNHCR/Art 19 Funktionshinder och Civila Samhället
- 27-28 /11 Helgkonferens DRW/UNHCR/Art 19 Arabisktalande gruppen
- 2/12 MFD och Länsstyrelsens Delaktighetsdagar med Jamie Bolling om DRW
- 6-7/12 MR-dagarna i Göteborg med Photovoice-utställning och Artikel 19 som verktygseminarium [Demokrati + trygghetsstystem = sant/](#)
- 10/12 ULOBA-utbildning om ILI och ENIL

Publikationer, intervjuer, remissvar och framträdanden i olika medier

ILI:s personal publicerade under året nyhetsartiklar, text-, bild- och rörligt material i olika medier.

- På [Assistanskolls](#) hemsida har 122 nyhetsartiklar om personlig assistans publicerats under året. Nyhetsbrevet skickades ut vid 11 tillfällen under året, vilka nådde ca 4 600 mottagare. Hemsidan hade ca 675 000 sidvisningar under året.
- [DRWs](#) hemsida hade ca 3 000 besök under 2021. DRWs Facebooksida har 464 likes och 497 följare.
- DRW har bidragit till ett kapitel i en bok av UNHCR som publicerades under våren 2021. Det är en [handbok](#) om inkludering av asylsökande med funktionsnedsättning där DRW-projektet lyfts som gott exempel.
- Artikel 19 som verktygs [hemsida](#) hade 2021 - 27 000 besök från 22 000 personer; 58 inlägg/ nyhetsartiklar publicerades under året. Facebooksidan Artikel 19/Lagen som verktyg hade 519 likes och 563 följare, nyhetsbrevet hade 290 prenumeranter och gick ut med 9 nummer under 2021.
- Projektet lanserade den första versionen av [bedömningsverktyget](#) på Artikel 19 som verktyg webbsida.
- Efter att ha genomfört några studiecirkel baserade på Artikel 19 som verktygs studiematerial, omarbetades studiematerialet och [den nya versionen](#) publicerades på projektets hemsida.
- DRD skickade ut [ett nyhetsbrev](#) under året med Kapka Panayotova i fokus och det arbete hon med andra gör inom ENIL och i världen. Nyhetsbrevet gick ut till 580 abonnenter. Projektets facebookgrupp växte under 2021 till 2 300 medlemmar från över 100 länder.

Intressepolitiska utspel 2021:

- 29/11 [Remissvar över Socialstyrelsens förslag till ändring i allmänna råd \(SOSFS 2014:2\)](#)
- 1/11 [Remissyttrande över betänkandet \(SOU 2021:44\) Tillgänglighetsdirektivet](#)
- 8/10 [Remissyttrande över betänkandet SOU 2021:36 Gode män och förvaltare – en översyn](#)
- 1/10 [Remissvar över betänkandet \(SOU 2021:37\) Stärkt rätt till personlig assistans](#)
- 3/5 [Remissyttrande över delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området \(SOU 2020:79\)](#)
- 12/4 [Remissyttrande över En gemensam angelägenhet \(SOU 2020:46\)](#)
- 31/3 [Remissyttrande över promemorian ”Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd”](#)

Samverkan med Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor (NKADB)

ILI ingår sedan januari 2021 i ett expertråd organiserat av NKADB där ILI:s jurist bidragit med juridisk expertis i rollen att framför allt stödja regionernas kuratorer i juridiska frågor kopplade till aktuell lagstiftning inom området. Uppdraget handlar även om att utveckla förståelsen för juridiska rättighetsfrågor generellt i förhållande till personer med funktionsnedsättning.

Samverkan med föreningen Disability Rights Defenders Sweden (DRDS)

Föreningen Med lagen som verktyg (MLSV) bildades 2015 på initiativ av ILI m.fl. och bedrivs i egen regi som en medlemsbaserad ideell förening. Föreningens namn byttes till [Disability Rights Defenders Sweden \(DRDS\)](#) på årsmötet 2020 efter inspiration av ILIs projekt Disability Rights Defenders. Föreningen driver diskrimineringsärenden som har samband med funktionsnedsättning, om nödvändigt i domstol. Utöver detta informerar föreningen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar, ger råd och information kring funktionshinderdiskriminering.

ILI har under 2021 samverkat med DRDS genom seminarier, erfarenhetsutbyten och i projektet Kommunikation via teckentolk och Independent Living som finansierats av Independent Living Utveckling, ILU, och sträckte sig fram till mars 2021. Som en följd av att föreningen varit drivande i fallet Rickard Sahlin mot Sverige och det slutliga beslutet från FNs kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning innebär att Sverige fått kritik har mycket av samverkan kretsat kring detta.

Exempel på pågående rättsärenden:

- Rätt till stöd och anpassning i förskolan och grundskolan.
- Diskriminering av elever med dyslexi vid de nationella proven.
- Bristande tillgänglighet till betalningsautomater vid obemannade bensinstationer.

Se mer på <https://lagensomverktyg.se/rattsarenden/>.

Samverkan med funktionshinderrörelsen i Sverige och internationellt

Genom vårt långa gemensamma arbete med andra organisationer för att bygga ut och försvara våra medborgerliga rättigheter och öka våra konkreta möjligheter till att leva som andra har ILI byggt upp goda kontakter inom det svenska civila samhället på vårt område. Med detta breda nätverk har vi lätt kunnat hitta medsökande för projektansökningar och för annat samarbete. Ett ökande samarbete sker mellan organisationer inför remissyttranden och andra politiska utspel. Vi

har även goda internationella kontakter genom vårt långvariga engagemang i den internationella Independent Living-rörelsen inom Disabled People's International och [ENIL](#), det europeiska nätverket för Independent Living, samt genom många samarbetsprojekt och ömsesidiga erfarenhetsutbyten.

ILI har med åren blivit en internationell informations- och kontaktförmedling vilket har hjälpt oss att utöka vårt nätverk och fördjupa vårt samarbete med andra organisationer. På det sättet har vi tillsammans med många andra aktörer kunnat bidra till en ökad utvecklingstakt på funktionshinderområdet i en rad länder när det gäller policy för tillgänglighet, personlig assistans, tekniska hjälpmedel och arbete. Frågorna kan gälla projekt, litteraturkällor, kontaktförmedling med andra organisationer och experter eller rör enskilda personer som behöver stöd och råd.

Referensgrupper som ILI ingått i:

- [Funktionsrättsbyrå - Funktionsrätt](#)
- [Inget om oss utan oss](#) - MR-Fonden/Handikapphistoriska föreningen
- [Lika Unika Akademi](#) - Svenska FN-förbundet

ILI:s styrelseordförande, Adolf Ratzka, har under året varit:

- Medlem i redaktionsrådet ("Overseas Editor") och "peer reviewer" för tidskriften ("Overseas Editor") "Disability and Society", Storbritannien.
- Medlem i International Advisory Council, Ecoplan.
- Styrelseledamot i Stiftelsen till Rolf Bergfors minne.

ILI:s verksamhetsledare, Jamie Bolling, har under året varit:

- [ENILs](#) co-ordförande, medlem i ENIL Management Team och Audit Committee.
- Styrelseledamot i [Bente Skansgårds Independent Living Fond](#).
- Vice ordförande i [MyRights styrelse](#).

ILI:s personal

I personalstyrkan fanns under 2021 en rik variation av kompetens och erfarenheter, flera med egen erfarenhet av funktionsnedsättning, en jämn fördelning mellan kön, stor spridning mellan åldrar och med ursprung i olika länder. ILI:s personal har under 2021 bestått av följande personer, varav de flesta har arbetat deltid, några endast under kortare perioder:

Algren Morgan, projektmedarbetare för Assistanskoll.

Erik Tillander, journalist och projektmedarbetare för Assistanskoll och Artikel 19 som verktyg.

Jamie Bolling, verksamhetsledare och projektledare för TRIPS, DI-projektet och från september projektledare i Artikel 19 som verktyg.

Kenneth Westberg, journalist och projektledare för Assistanskoll.

Linda Robertsson, kanslichef inkl. administration, personal och ekonomi.

Mari Siilsalu, projektmedarbetare för Artikel 19 som verktyg.

Ola Linder, jurist och projektledare för Artikel 19 som verktyg fram till slutet av september.

Philip Day, webbansvarig, databasprogrammerare och projektmedarbetare för Assistanskoll, Anmälningstjänsten och Artikel 19 som verktyg.

Rahel Abebaw Atnafu, projektmedarbetare för Artikel 19 som verktyg, DRW/DHR-projektet och DRW/UNHCR-projektet.

Selina Grießer, projektledare för Disability Rights Defenders. Föräldraledig under 2021.

Stefan Käll, jurist och projektmedarbetare för Artikel 19 som verktyg sedan september.

Utöver det har arbetsinsatser genomförts på konsultbasis och genom punktmässiga korta anställningar/frilansuppdrag. Konsultuppdrag som löpt under längre perioder utfördes av:

Anna Bruce, Raoul Wallenberg Institute, med insatser i Artikel 19 som verktyg.

Elena Quiñonez och Sebastian Ferrer, redovisningstjänster.

Suzanne Elmqvist, med insatser i Artikel 19 som verktyg.

Under året har följande personer varit hos ILI för sin forskning:

Daniela Komanická, Charles University i Prague - forskning om personlig assistans.

Mabel Giraldo, Catholic University Sacro Cuore Milana - forskning om självbestämmande.

Finansiering

ILI tackar:

- [Allmänna Arvsfonden](#) som finansierat projektet [Artikel 19 som verktyg](#).
- [Bente Skansgårds Independent Living Fund](#) som bidragit med projektstöd till [Disability Rights Defenders](#).
- [Bidragsstiftelsen](#) som har finansierat DI-projektet och DRW/DHR om integration av migranter med normbrytande funktionalitet.
- EU-kommissionen som har finansierat projektet TRIPS.
- Stiftelsen Independent Living Utveckling som har bidragit till ILI:s verksamhet med finansiellt stöd såväl som med projektstöd till Kommunikation via teckentolk och Independent Living.
- [UNHCR Representation for the Nordic and Baltic Countries](#) som har finansierat DRW/UNHCR - seminarier.
- [Vinnova](#) som finansierat projektet Digitalt resestöd i kollektivtrafiken för resenärer med varierande behov.

Utöver detta har ILI:s verksamhet finansierats genom arvoden för olika uppdrag, t ex NKADB, genom annonser på Assistanskoll.se och privata gåvor.

Styrelsens sammansättning och möten

Adolf Ratzka, Stockholm, importerade 1983 Independent Living-filosofin till Skandinavien, initiativtagare till [STIL](#) och dess ordförande fram till 1995, [ENIL](#):s förste ordförande 1989-1992, grundade tillsammans med Rolf Bergfors [GIL](#) och [Independent Living Institute](#) och har varit dess verksamhetsledare sedan starten 1993 fram till september 2017. Adolf är styrelsens ordförande.

Bengt Elmén, Stockholm, författare, debattör och föreläsare, styrelseledamot i STIL, kanslichef i STIL 1987-1991.

Gilla Andersson, suppleant för Bengt Elmén, styrelseledamot STIL sen 2006 och dess vice ordförande sedan 2016, ordförande i Reumatikerförbundet Lidingö sedan 2016.

Jamie Bolling, Härnösand, är människorättsförsvarare med fokus på funktionshinderfrågor, verksamhetsledare för [ENIL](#) 2009 - 2017, tidigare ledamot i MP:s partistyrelse och i STIL, vice-ordförande i MyRights styrelse.

Judith E. Heumann, Washington DC, USA, är en av de främsta internationellt kända Independent Living-aktivisterna för bl a sin roll i rörelsens 28 dagarsockupation av Federal Building i San Francisco som tvingade den federala regeringen att skriva på Section 504 of Rehabilitation Act of 1973; sitt arbete för [Center för Independent Living Berkeley](#) (där hon bl a lade grunden till dagens [Disability Rights Education and Defense Fund](#)); initiativtagare till och verksamhetsledare, tillsammans med [Ed Roberts](#), för [World Institute on Disability](#); statssekreterare (Assistant Secretary) för Office of Special Education and Rehabilitation Services, [US Department of Education](#) 1993 - 2001; [World Bank Group](#) förste Advisor on Disability and Development 2002-2006; Director, Department of Disability Services, District of Columbia; Special Advisor on Disability Rights for the US State Department 2010 – 2017.

Kapka Panayotova, Sofia, Bulgarien, ordförande i [ENIL](#), det europeiska nätverket för Independent Living, grundare och verksamhetsledare för [Center for Independent Living, Sofia](#). Kapka avled hastigt den 14 oktober 2021. Se: [Den sorgliga nyheten om en av våra mest betydelsefulla medkämpar Kapka Panayotova](#).

Miro Griffith, Leeds, UK, är anställd av Leeds Universitet och undervisar i funktionsrättsfrågor; mellan 2015 och 2018 anställd som forskare hos Liverpool John Moores University; fick i 2014 en MBE utmärkelse (Member of the Order of the British Empire) för arbetet för personer med funktionsnedsättning; är medlem i British Sociological Association för funktionsrättsfrågor, medlem i Equality and Human Rights Commission Disability Advisory Committee; medlem i the Liverpool City Region Fairness and Social Justice Advisory Board; medlem i International Independent Living Research Network.

Under 2021 hade styrelsen ett per capsulambeslut den 22 april och ett styrelsemöte via Zoom den 16 maj. Ett styrelsemöte var planerat i december, men flyttades fram till början av januari 2022. Utöver det har kontakt skett via mail, telefon och enskilda möten.

Stockholm, 2022 -

Adolf Ratzka

Bengt Elmén

Jamie Bolling

Judith Heumann

Miro Griffith